

TREJSI
ŠEVALIJE

*Jedna
nit*

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Tracy Chevalier

A SINGLE THREAD

Copyright © Tracy Chevalier, 2019

“Love Is the Sweetest Thing”

Words and Music by Ray Noble

Copyright © 1932 British & Dominion Films Corp.

Copyright Renewed

Published by Range Road Music and Bienstock Publishing

Company o/b/o Redwood Music Ltd., rights administered by:

Round Hill Carlin, LLC

and by Sony/ATV Music Publishing LLC, 424 Church Street,

Suite 1200, Nashville, TN 37219

International Copyright Secured All Rights Reserved,

reprinted by permission of Hal Leonard LLC

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Morag

Prvo poglavlje

„Ššš!“

Vajolet Spidvel se namrštila. Nju ne treba ućutkivati; nije rekla ništa.

Osoba koja je zašišćala, žena zvanićnog izgleda sa šlemom sede kose, stajala je nasred lućnog prolaza prema horu, Vajoletinom omiljenom delu Vinćesterske katedrale. Hor se nalazio u samom središtu zdanja – iz njega se glavna lađa pružala na jednu stranu, prezviterijum i ophodište na drugu, a severni i jućni transepti širili su se levo i desno da upotpune krst ćitave građevine. Drugi delovi katedrale imaju mana: lađa je ogromna, u prolazima vuće promaja, transepti su mraćni, kapele su izazivale strahopoštovanje, ophodište je uvek pusto. Ali hor ima niću tavanicu i klupe od izrezbarenog drveta, pa deluje ljudskije. Bio je raskošan, ali ne preterano.

Vajolet proviri razvodnici preko ramena. Źelela je da uće samo na trenutak da pogleda. Na klupama hora i sedištima u prezviterijumu sedele su uglavnom žene – bilo ih je mnogo više nego što bi se oćekivalo ćetvrtkom po podne. Sigurno je

reč o naročitoj službi za nekoga. Bio je devetnaesti maj 1932, praznik Svetog Danstana. Sveti Danstan je zaštitnik zlatara, čuven po tome što je oterao đavola mašicama. Ali to ne bi privuklo toliko vinčesterskih žena.

Procenjivala je vernice koje je mogla da vidi. Žene uvek procenjuju druge žene, i to daleko strože od bilo kog muškarca. Muškarci ne primećuju kad ženama pođe petlja na čarapi, kad im se ruž razmaže po zubima, ne upadaju im u oči zapuštene prerasle frizure, suknje neprivlačno zategnute preko bedara ni jeftine, preterano drečave minđuše. Vajolet je zapazila svaku manu i znala je da je i svaka njena mana zapažena. Mogla je i sama da ih nabroji: kosa suviše ravna i neodređene boje, oborena ramena kakva su bila u modi u viktorijansko doba, oči toliko duboko usađene da se njihovo plavetnilo jedva vidi, nos koji se uvek zacrveni po vrućini i posle jednog gutljaja šerija. Niko, ni muško ni žensko, nije morao da joj ukazuje na nedostatke.

Kao i razvodnica koja ih je čuvala, žene u horu i prezviterijumu uglavnom su bile starije od Vajolet. Sve su nosile šešire, a većina je sedela ogrnuta kaputima. Iako je napolju bilo manje-više prijatno, u katedrali je još vladala hladnoća, kao što biva u svim crkvama i katedralama, čak i usred leta. Sav taj kamen ne upija toplotu i drži vernike budne, u lakoj neudobnosti, kao da nije lepo opuštati se tokom važnog posla bogoslužjenja. Da je Bog arhitekta, zapitala se Vajolet, da li bi bio starozavetni arhitekta odan kamenim podnim pločama ili novozavetni arhitekta sklon mekom nameštaju?

Zapevale su – „Svi vi što tražite predah na nebu“ – prilično vojnički, pukovski, s jasnim osećanjem važnosti pripadanja grupi. Jer, ovo *jeste* grupa; Vajolet je to osećala. Nevidljiva paukova nit pružala se između žena i vezivala ih za zajednički cilj, koji god bio. Činilo se da postoji i lanac komande: dve

žene na prednjoj klupi hora očigledno su bile vođe. Jedna se smešila, druga se mrštila. Ona namrštena sa svakim stihom himne gledala je naokolo kao da u glavi obeležava ko je došao a ko nije, ko peva sa srcem, a ko u pola glasa, koga treba kasnije prekoreti jer mu je odlutala pažnja, a koga pohvaliti, neupadljivo i svisoka. Vajolet se učinilo da je ponovo na školskom zboru.

„Ko su...?“

„Ššš!“ Razvodnica se još jače namrštila. „Morate da sačekate.“ Govorila je mnogo glasnije od Vajolet; nekoliko žena u horu okrenulo se ka njima. To je još više razdražilo razvodnicu. „Vezilje prinose darove“, prosiktala je. „Turistima je pristup *zabranjen*.“

Vajolet je poznavala tu vrstu ljudi koji čuvaju vrata sa žestinom daleko većom od okvira njihovog posla. Ova žena se verovatno kanonicima i biskupima ponizno osmehuje, a prema svakom drugom je nadmena i gruba.

Njihov sukob prekinuo je stariji muškarac koji je izašao iz ophodišta u transept na istočnoj strani katedrale i krenuo ka horu. Vajolet se okrenula da ga pogleda, zahvalna zbog prekida. Primetila je njegovu sedu kosu i brkove, videla je da korača odlučno, ali bez mladalačke živosti, pa je uzela da računa, kao što je radila s većinom muškaraca. Sada je u kasnim pedesetim ili ranim šezdesetim. Na početku Velikog rata, pre osamnaest godina, 1914, imao je četrdesetak. Možda se nije borio u ratu, ili makar ne od početka, nego tek kad je ponestalo mladih regruta. Možda mu je sin ratovao.

Razvodnica se ukrutila dok im se primicao, spremna da brani svoju teritoriju od još jednog uljeza. No čovek ih nije ni pogledao u prolazu i strčao je niz stepenice u južni transept. Da li odlazi ili će skrenuti u malu Ribarsku kapelu u kojoj

počiva književnik Ajzak Volton? Tamo je Vajolet pošla pre nego što joj je naročita služba privukla pažnju.

Razvodnica je na trenutak izašla ispod luka da pogleda muškarca odozgo. Vajolet je iskoristila priliku da klisne u hor i sela je na najbliže prazno mesto baš kad je kanonik stao za propovedaonicu u sredini prolaza levo od nje i izgovorio: „Bog s vama.“

„I s duhom Tvojim“, odgovorile su žene oko nje u odme-renom tempu, tako uobičajenom za službe u crkvama.

„Pomolimo se.“

Kad je Vajolet zajedno s ostalima pognula glavu, osetila je da je neko bocka prstom u rame. Nije se osvrnula; razvodnica valjda ne bi prekinula molitvu.

„Svemogući Bože, Ti koji si od starine zapovedio da Tvoje svetilište krasi dela lepote i vešte izrade koja slave ime Tvoje i obnavljaju ljudsku dušu, udostoji se, preklinjemo Te, da primiš ove darove iz ruku naših i daj nam da uvek budemo u službi Tvojim, u ime Isusa Hrista. Amin.“

Vajolet pogleda oko sebe. Kao sedišta u horu, i stolice u prezviterijumu bile su okrenute ka sredini, a ne prema napred, ka oltaru. Preko puta su bile žene u redovima sedišta, a iza njih kamena ograda zavetne kapele ukrašena isklesanim lukovima i vijugama. Na vrhu ograde ležali su sarkofazi s kostima biskupa, kraljeva i kraljica – nažalost, pomešanim tokom Građanskog rata kada su Kromvelovi ljudi po svemu sudeći otvarali te kamene kovčege i izbacivali kosti. Tokom obilaska, na koji je Vajolet uredno otišla kad se doselila u Vinčester, vodič je rekao da su vojnici butnim kostima gađali Veliki zapadni prozor i tako uništili vitraže. Kada je 1160, po obnovi monarhije, na presto seo Čarls Drugi, i prozor je obnovljen upotrebom sačuvanih krhotina, ali nemarno, bez pokušaja da se ponovo stvore biblijski prizori koje je

vitraž prvobitno prikazivao. No izgledao je uredno, baš kao i sarkofazi – uredni i pouzdani na ogradni iznad njene glave, kao da su takvi uvek bili i da će takvi zauvek ostati. Možda izgleda da je zdanje večno, ali njegovi delovi su mnogo puta razbijani i iznova sastavljeni.

Bilo je nemoguće zamisliti da je neko mogao tako rđavo da se ponaša u ovako čvrstoj građevini u kojoj su sada svi poslušno izgovarali Očenaš. A opet, bilo je nezamislivo da će čvrsta stara Britanija zaratiti s Nemcima i poslati toliko ljudi u smrt. Posle rata zemlja je ponovo sastavljena kao Veliki zapadni prozor – opravljena je prkosno i površno, ali šteta je već nanesena.

„S verom u Isusa Hrista posvećujemo ove darove slavi Božjoj.“ Kanonik je govoreći pokazivao rukama prema oltaru na drugom kraju prezviterijuma. Vajolet je iskrivila vrat da vidi o kakvim to darovima govori, a onda je suzbila smeh. Na stepenicima ispred oltara, u urednim redovima, ležali su jastuci za klečanje.

Ne bi trebalo da joj budu smešni, znala je to. Ti jastučići su vrlo ozbiljna stvar. Vajolet je uvek bila zahvalna na pravougaonim kožnim jastucima veličine slikovnice u Crkvi Svetog Mihajla u Sautemptonu u koju je odlazila njena porodica. Iako izlizani i stisnuti u tanke kožne tablice od dugogodišnjeg pritiska kolena, makar nisu bili hladni kao kameni pod. Ali nikad joj nije palo na pamet da im je potreban blagoslov, pa ipak, kako se činilo, ova naročita služba bila je posvećena upravo tome.

Pogledala je na sat. Izašla je iz kancelarije da kupi traku za pisaću mašinu, a prećutno se podrazumevalo da će možda usput svratiti na kafu. Umesto da ode na kafu, Vajolet je rešila da poseti Ribarsku kapelu u katedrali. Njen pokojni otac bio je strastan ribolovac i na noćnom stočiću držao je primerak

Voltonove knjige *Savršeni pecaroš* – mada nikad nije videla da je čita. Sada se zapitala da li su jastučići vredni da zbog njih zakasni na posao.

Kad se molitva završila, neko ju je ponovo oštro bocnuo prstom u rame. Služba je možda potrajala duže nego kafa ili hodočašće do Voltona, ali nije mogla da podnese zlostavljanje ove žene. „Ušla sam na službu“, promrmljala je pre nego što je razvodnica stigla da progovori.

Ova se namrštila. „Vi ste *vezilja*? Nisam vas viđala na sastancima.“

Vajolet nikad nije čula tu reč i nije bila potpuno sigurna šta znači. „Ja sam nova“, pokušala je da se snađe.

„Pa, ovo je služba za one koji su *već* doprineli. Moraćete da sačekate do sledeće službe u oktobru, a do tada da učestvujete i nešto *uradite*.“

Da joj razvodnica nije pogledala u levu šaku, Vajolet bi možda prihvatila da joj tu nije mesto i otišla. Trebalo je u svakom slučaju da ode – da kupi traku za pisaću mašinu i vrati se u kancelariju manje-više na vreme. Osim toga, službe su često dosadne, čak i u katedralama veličanstvenim kao što je vinčesterska. No, nije joj se dopalo što joj razvodnica sudi jer ne nosi burmu. To je bilo jače od nje: zauzvrat je ona pogledala u njenu levu šaku. Ima burmu, naravno.

Udahnula je da se ohrabri. „Rečeno mi je da mogu da dođem.“ Srce joj je snažno udaralo kao i uvek kad bi se pobunila, slabašno ili jako. Kad je, na primer, pre šest meseci rekla majci da se seli u Vinčester, srce joj je tuklo tako jako i brzo da je mislila da će joj probiti grudi. Imam trideset osam godina i još se bojim, pomislila je.

Razvodnica se još jače namrštila. „Ko vam je to rekao?“

Vajolet joj pokaza jednu od nekoliko žena u bundama na prednjoj klupi hora.

„Gospođa Bigins je rekla da možete da dođete?“ Njen ton je prvi put zazvučao nesigurno.

„Mejbel, ššš!“ Sad su druge žene učutkivale razvodnicu, a njoj je lice prekrilo tamno crvenilo. Još jednom je namršteno pogledala Vajolet i vratila se na svoje stražarsko mesto.

Kanonik je bio na polovini svog govora. „Ova veličanstvena katedrala bila je tokom stoleća blagoslovena brojnim ukrasima“, govorio je, „od kamena i drveta, od metala i stakla. Želja je bila da se podigne duh vernika i da se podsete na slavu Božju ovde na zemlji kao i na nebesima.

Ovom obilju možemo sada dodati jastučice koje vidite ispred oltara – početak ambicioznog projekta pružanja boja i utehe u horu i prezviterijumu svima koji dolaze na službu. Grupu vezilja Vinčesterske katedrale osnovala je gospođica Luiza Pesel na moj poziv prošle godine, po uzoru na Pobožno društvo vezilja, esnaf osnovan u srednjovekovno doba. Ova nova grupa odražava plemenitu istoriju ovog zanata, a gospođica Pesel ju je osnovala kako bi sjedinila prošlost i sadašnjost. Mnoge članice grupe su danas ovde. Očigledno ste bile vrlo vredne sa svojim iglama, izvezle ste ove divne jastučice za prezviterijum i uskoro ćete započeti rad na jastucima za klupe i stolice hora. Ne samo što ćemo videti sjajne boje i šare usred ovog ozbiljnog drveta i kamena, nego će pastvi biti lakše da kleči dok se moli.“ Zastao je s osmejkom koji je najavio malu kanoničku šalu. „Vernicima će zahvaljujući ovim jastucima možda biti lakše i da sede i slušaju moje propovedi.“

Šala je pozdravljena spokojnim zajedničkim kikutom.

Dok je kanonik govorio dalje, Vajolet je iskosa pogledala ženu do sebe koja se smejala otvorenije. Lice joj je bilo usko i uglasto, kao da joj se dugački jednakokraki trougao pruža između slepoočnica i brade, a smeđa kosa podšišana u drugi

trougao čija su joj temena počivala na obrazima. Okrenula je željne tamne oči ka Vajolet, kao da je njen pogled bio poziv koji je čekala. „Nisam vas vidala ranije“, prošaputala je. „Jeste li u grupi ponedjeljkom? Ima li gore neki vaš?“

„Ovaj... ne.“

„Niste ga još završili? Ja sam uspela da dovršim svoj prošle nedelje – baš pre roka. Morala sam da trčim da bih ga predala. Gospođica Pesel i gospođica Bigins vrlo su stroge po tom pitanju. Predala sam ga lično gospođici Pesel.“

Žena na sedištu ispred njih okrenula je glavu kao da ih sluša, pa je Vajoletina susetka ućutala. Minut kasnije nastavila je, ali tiše. „Radite li na jastučetu?“

Vajolet odmahnu glavom.

„Zašto? Vaši bodovi nisu dovoljno dobri?“ Žena se saosećajno namrštila. „Meni su vraćale rad tri puta dok nisu bile zadovoljne! Jesu li vas stavili na premotavanje? Ili na poravnavanje plakara? To je uvek potrebno, ali je beskrajno dosadno. A možda vodite knjige za grupu. Kladim se da to radite.“ Pogledala je Vajoletine ruke kao da traži rečite mrlje od mastila. Naravno, tražila je i burmu, baš kao što je Vajolet primetila da je ona nema. „Ja sam smesta odbila vođenje knjiga. Dovoljno mi je toga preko nedelje.“

Žena ispred njih se okrenula. „Ššš!“

Vajolet i njena susetka nasmešile su se jedna drugoj. Bilo je prijatno imati saučesnika u zločinu, mada pomalo suviše gorljivog.

Kad je služba najzad privedena kraju zaključenjem kano-nikovog obraćanja, još jednom himnom (*O, sveti Oče, zadovoljni smo*) i još blagoslova, Vajolet je prilično kasnila i morala je da izjuri, a njena susetka mršavog lica doviknula je za njom svoje ime: „Gilda Hil!“ Protrčala je kroz dvorište, preko livade pored katedrale i uz Glavnu ulicu do papirnice *Voren*,

a zatim je, noseći traku za pisaću mašinu, uletela u osiguravajuću kompaniju *Južni okruzi* zajapurena i zadihana.

Nije morala da trči. Kancelarija koju je delila s još dve žene u daktilografskom birou bila je prazna. Kad je Vajolet radila u mnogo većem sedištu iste kompanije u Sautemptonu, upravnik je bio mnogo stroži u pogledu dolazaka i odlazaka zaposlenih. Ovde je kancelarija bila mnogo manja i izloženija, pa bi se pomislilo da će Vajoletino odsustvo biti zapaženo. No nije bilo tako. Iako nije želela opomenu, Vajolet je bila blago razočarana što niko nije primetio da joj je stolica prazna i da njena crna pisaća mašina sa svetlim dirkama čuti.

Pogledala je prazne stolove svojih kolegunica. Oliva i Morin – O i Mo, kako su zvale jedna drugu i grohotom se smejale tim nadimcima iako niko drugi nije – verovatno piju čaj u kuhinji za osoblje na kraju hodnika. I ona je žudela za šoljom čaja i biskvitom da popuni rupu u stomaku. Ručala je samo sendviče s margarinom i slanim premazom koje je donela od kuće. To joj nikada nije bilo dovoljno; do sredine popodneva uvek bi ogladnela i morala da se zasiti čajem. Gospođa Spidvel bi se prenerazila kad bi saznala da njena kći ima topao ručak samo jednom nedeljno. Vajolet nije imala novca za više – mada to nikad ne bi priznala majci.

Razmislila je da li da se pridruži koleginicama u kuhinji. Mo i O su bile devojke iz Vinčestera stare dvadesetak godina, i mada sasvim ljubazne prema Vajolet, bile su drugačijeg porekla i ponašale su se prema njoj kao prema afričkoj ljubičici ili aspidistri, kao prema sobnoj biljci koju gaji njihova neudata tetka. Obe su živеле s roditeljima i bile su nemarne prema novcu – baš kao što je i Vajolet nekada bila. Jedna privlačna, druga neugledna, kupovale su nove haljine kad god su mogle i živеле su za igranke, izlaske u bioskop i povorke muškaraca među kojima su mogle da biraju. Mladića njihovih godina

bilo je mnogo; one nisu ulazile u plesne dvorane, kao što je Vajolet učinila nekoliko puta posle rata, i otkrivale da su im na raspolaganju samo partneri dovoljno stari da im budu dede, premladi za njih ili toliko oštećeni da je Vajolet znala da ih nikada ne bi popravila. Ili pak da partnera jednostavno nema, pa su žene plesale jedna s drugom da popune njihovo odsustvo. Dok su kucale, Mo i O su se smejale i čavrljale o muškarcima koje su upoznale, kao da se podrazumeva da su oni slobodni. Obe su promenile nekoliko momaka za šest meseci otkako radi s njima, mada su se u poslednje vreme obe malo uozbiljile u pogledu svojih udvarača. Ponekad je zbog njihovog dobrog raspoloženja i pretpostavki Vajolet odlazila u kuhinju da pristavi čajnik, iako joj se nije pio čaj, i čekala bi da se dovoljno smire da se vrati i nastavi munjevitom da kuca. Bila je daleko bolja daktilografkinja od njih – što im je ponekad bilo zabavno.

Samo jednom ju je Mo pitala je li imala momka „onda“. „Jesam“, odgovorila je Vajolet suvo, ne želeći da Lorensa pretvori u anegdodu.

Ove nedelje bilo je još gore. Čak ni čaj ni biksvit nisu mogli da joj ublaže strepnju od pomisli da će sićušna prsata Oliva po ko zna koji put ispružiti prste kako bi se Vajolet divila njenom vereničkom prstenu. U ponedeljak je Oliva došla na posao koračajući drugačije; ponos joj je ispravio ramena i podigao glavu ukrašenu tvrdim plavim uvojcima. Razmenila je potajni samozadovoljni osmeh s Mo, koja je već sedela za mašinom, a onda je, rastresajući šifonsku maramu i kačeći kaput, objavila: „Idem samo da porazgovaram s gospodinom Votermanom.“ Skinula je rukavice i Vajolet je i protiv volje potražila blesak svetlosti na njenom domalom prstu. Dijamant je bio sićušan, ali čak i sićušna iskra ipak je iskra.

Kad je O otišla niz hodnik kuckajući potpeticama višim nego na Vajoletinim ravnim cipelama, Mo je, pametnija od svoje drugarice, ali neprivačnija po opštim merilima, kose neodređene boje, dugog lica i sklona mrštenju, mirno sedela dok joj osmeh nije zgasnuo. Da je bila saosećajnija u tom trenutku, Vajolet bi uveravala Mo da će je njen sadašnji udvarač, povučeni bankarski službenik koji je dva-tri puta svratio u kancelariju, sigurno uskoro zaprositi. No, nije bila saosećajna, ne u vezi s ovom temom; ćutala je dok se Mo kuvala u svom jadu.

Od dana kad je O pobednički pokazala verenički prsten, devojke su samo o tome razgovarale: kako ju je Džo zaprosio (u pabu, s prstenom na dnu njene čaše porta s limunom), koliko će morati da čekaju dok ne uštede za pristojnu svadbu (dve godine), gde će se svadba održati (u istom pabu), šta će O nositi (belo, a ne boju slonovače – za šta je Vajolet znala da je greška pošto je belo suviše oštro za Olivin ten), gde će živeti (s njegovima dok ne budu imali za svoju kuću). Ti razgovori su bili isti i krajnje banalni, bez zanimljivih i iznenađujućih otkrića, snova i želja, i Vajolet je smatrala da će poludeti ako bude morala da ih sluša pune dve godine.

Zapalila je cigaretu da se rastrese i utoli glad. Onda je uvukla papir u mašinu i počela ravnomerno da kuca molbu gospodina Ričarda Tarnera iz Bejzingstouka za osiguranje kuće koje je obuhvatalo isplatu ako kuća i ono što je u njoj stradaju od požara, poplave ili nekog drugog Božjeg čina. Vajolet je zapazila da rat nije obuhvaćen polisom. Zapitala se da li gospodin Tarner shvata da se svaki gubitak ne može nadoknaditi.

Uglavnom je kucala ne razmišljajući. Otkucala je toliko prijava za osiguranje života, kuće, automobila i broda da je retko razmišljala o značenju reči. Za nju je kucanje bilo

besmislen čin koji se ponavljao i pretvarao u umirujuću meditaciju, uljuljkivao je u stanje u kom nije razmišljala, nego je samo *bila*.

Nešto kasnije O i Mo su se vratile; njihovo čavrljanje stiglo je hodnikom pre njih i prekinulo Vajoletin transu sličan mir. „Posle vas, gospođo Hil“, rekla je Mo, pomerila se u stranu i rukom ponudila O da prođe. Obe su bile u letnjim haljinama sa cvetnim dezenom, O u boji breskve, Mo u svetloj žučkastosmeđoj, što je podsetilo Vajolet da je njena obična plava platnena haljina stara tri godine i da je spuštene struk izašao iz mode. Teško je prekriti haljinu sa spuštenim strukom.

„Pa, nemam ništa protiv, *gospođice* Vebster – uskoro gospođa Livingston, sigurna sam.“

„Oh, ne znam baš.“ Mo je ovo ipak razvedrilo.

Oliva je spustila šolju pored mašine; šolja je zvecnula i nešto čaja prolilo se u tacnu. „Naravno da je tako! Udaćeš se pre nego ja. Možda ćeš završiti kao moja počasna gospa, a ne kao deveruša.“ Ponovo je ispružila ruku da pogleda prsten.

Vajolet je zastala u kucanju. Gospođa Hil je vrlo uobičajeno ime. Ipak... „Da li tvoj verenik ima sestru?“

„Misliš na Gildu? Šta je s njom? Ona je samo čudnovata stara use...“ Oliva kao da se setila s kim razgovara i ujela se za jezik nasmejavši se, ali ne pre nego što je Vajolet zapazila njen prezrivi ton. To joj je pomoglo da zaključi da joj se Gilda Hil dopada.

Drugo poglavlje

Vajolet je živela na petnaest minuta od posla, u četvrti zvanom Souk u istočnom delu Vinčestera, odmah na drugoj obali reke Ičen. Od daktilografske plate nije mogla sebi da priušti sobu u boljim četvrtima na zapadu gde su kuće veće i imaju bašte, ulice su čiste, a automobili dobro održavani. Kuće u Souku bile su manje, ali su imale više žitelja. Bilo je manje automobila, izlozi obližnjih prodavnica bili su prašnjaviji, a u njima se prodavala jeftinija roba.

Vajolet je živela u kući s još dve žene i gazdaricom, koja je stanovala u prizemlju. Muškaraca u kući nije bilo, naravno, a čak i posete muškaraca, osim rođaka u prizemlju, bile su obeshrabrivane, a na spratu zabranjene. U retkim prilikama kad je muškaraca bilo u dnevnoj sobi, gospođa Harvi je neprestano ulazila i izlazila, tražila novine *Južni odjek* ili naočari koje je tu ostavila, hranila papagaje u kavezu, petljala po kaminu iako se niko nije žalio na hladnoću ili podsećala posetioce da ne zakasne na voz. Vajolet nije imala drugih muških gostiju osim svog brata Toma, ali gospođa Harvi

se i prema njemu tako ponašala dok joj Vajolet nije pokazala porodičnu fotografiju kao dokaz, a čak i onda ih nije ostavljala dugo nasamo, nego je proturala glavu kroz vrata da podseti Toma da se nedeljom benzinske stanice zatvaraju ranije. Tomu je to bilo zabavno. „Osećam se kao da sam u pozorišnom komadu i da će ona objaviti da je neko ubijen udarcem u glavu u ostavi“, primetio je zjurado. Lako je njemu bilo da se šali kad nije morao da živi sa gospođom Harvi. Vajolet se ponekad pitala da li je selidbom u Vinčester samo zamenila jednu majku drugom, jednako lukavom. S druge strane, mogla je da ode na sprat u svoju sobu, zatvori vrata i isključi se od svega, što je bilo mnogo teže kod njene majke. Gospođa Harvi je poštovala zatvorena vrata, sve dok iza njih nema muškaraca; Vajoletina majka u Sautemptonu ponekad je ulazila u njenu sobu kao da vrata ne postoje.

Kad se vratila s posla, odbila je čaj koji joj je gazdarica ponudila, ali je prokrijumčarila malo mleka na sprat i pristavila svoj čajnik u svojoj sobi. To joj je bila sedma šolja tog dana, iako je deo popodneva provela u katedrali. Šolje čaja obeležavale su trenutke, delile su one pre od onih posle: spavanje od buđenja, odlazak do kancelarije i sedenje za stolom, večeru od ponovnog kucanja, dovršavanje zamršenog ugovora od otpočinjanja novog, završetak posla od početka večeri. Ponekad je za beleženje koristila cigarete, ali one su izazivale vrtoglavicu, a ne spokoj kao čaj. I bile su skuplje.

Sedeći sa šoljom čaja u jedinoj fotelji pred ognjištem bez vatre – nije bilo dovoljno hladno da opravda trošenje uglja – Vajolet je pogledala po svojoj pretrpanoj sobi. Tišinu je remetilo samo kucanje drvenog sata koji je pre nekoliko sedmica kupila na rasprodaji. Bleda svetlost sunca cedila se kroz mrežaste zavese i obasjavala kovitlac crvene, žute i smeđe boje tepiha. „Gromovi i munje“, tako bi ga nazvao